

Akik a gyűjteményi tárgyakat újra életre keltették

A Somogy Megyei Múzeum Restaurátor Műhelyének rövid története

A múzeumok egyik fontos feladata az összegyűjtött műtárgyak védelme, állagmegóvása. E tevékenység gyökerei a gyűjtés kezdetéig nyúlnak vissza. Magyarországon a 18–19. században sorra alakuló múzeumi társulatokban, egyesületekben az összegyűjtött tárgyak rendbetételét, gondozását ügyes kezű mesteremberek, hivatalosok, múzeumi szolgák látták el. A tárgyakat letisztították, kisebb javításokat végeztek, hogy azok állapota ne romoljon tovább. A restaurátor megnevezés azonban, csak a 13/1949-es múzeumi törvény kihirdetését követően vált hivatalossá.

Kik azok a restaurátorok, mi a feladatuk, és miből áll a restaurátori munka?

A Magyar Restaurátor Kamara alapszabályzata szerint:

„Restaurátorok azok a szakemberek, akik a restaurátori-konzervátori feladatok biztonságos végzéséhez nélkülözhetetlen művészi, technikai, módszertani és tudományos képzésben részesültek. Tanulmányaik befejeztével oklevelet szereztek, ez jogosítja őket arra, hogy hivatásszerű működésük során vizsgálatokat végezzenek, és indokolt beavatkozásokat hajtsanak végre műalkotásokon/ tárgyakon, melyekért különös felelősséggel tartoznak.”

Munkájuk lényege, hogy tevékenységük során nem teremtenek új tárgyat, hanem a meglévő, életútjuk különböző állapotokban fennmaradt tárgyak, alkotások célirányos kezelésével új minőségű kulturális értéket hoznak létre.

A restaurátorok feladata:

- meghatározni a múzeumi gyűjteményekben megtalálható műtárgyak állapotát, hogy milyen beavatkozás szükséges, és mi az, ami káros számukra.
- a tárgyak olyan állapotba helyezése, amely a muzeológia szempontjainak a legmegfelelőbb, illetve a tárgyak érthetővé, értelmezhetővé tétele a kiállítások látogatói számára.
- a kezelt tárgyak állapotának rögzítése, konzerválása mellett a törött, hiányos tárgyak szakszerű ragasztása, hiteles kiegészítése, esetleges rekonstrukció elkészítése.

A restaurátori munka egy összetett folyamat.

Elsőként a restaurátor állapotfelmérést végez, majd meghatározza a tárgy alkotóanyagait, felépítését, tulajdonságait, az alkotók által használt technikákat. Elkülöníti a természetes folyamatok, a véletlen, a használat és a szándékos beavatkozások okozta anyagi romlásokat és esztétikai változásokat.

Ezt követi az ún. konzerválás, amely több részfolyamatból áll:

Tisztítás: célja a felületi szennyeződések, korróziótermékek, a tárgyhoz nem illő anyagok, szakszerűtlen beavatkozások stb. nyomainak eltávolítása az eredeti felület sérülése nélkül, ezáltal a műtárgykárosító folyamatok megszüntetése, illetve lelassítása.

Középkori vas sisak restaurálás előtt és után

Későronzkori urna tisztítás előtt és restaurálva

Szecessziós üvegváza konzerválás előtt és restaurált állapotban

Konzerválás: célja a tárgy tisztított állapotának rögzítése, illetve a műtárgy védelme a külső károsító tényezőkkel szemben.

Restaurálás: célja a műtárgy érthetővé, élvezhetővé tétele. Tulajdonképpen egy esztétikai helyreállítás, melynek során a károsodott tárgyhoz a - tudományosan meghatározott és elfogadott módszerek valamelyikét alkalmazva - hozzátesz olyan elemeket, melyek hozzájárulnak a fenn maradt eredeti zavartalan megjelenéséhez, vagy eredeti jelentésének/értékének jobb megértését szolgálja.

Dokumentáció: a restaurátor a végzett munkáról restaurátori dokumentációt készít, amely a helyreállítás hitelesítője. Tartalma írott és ábrázolt adatrögzítés, részletez minden olyan elemet, melyet a beavatkozás hozzátett, megváltoztatott, vagy eltávolított.

Néprazi baba restaurálás előtt és után

A Restaurátor Műhely és a szakmai munka feltételeinek fejlődése

Magyarországon a Nemzeti Múzeum megalakulását követően, a 19. század második felétől kezdve folyamatosan jöttek létre vidéken a helyi, kisebb-nagyobb régészeti, történelmi társulatok, egyesületek, amelyek a szűkebb hazájukra vonatkozó történelmi emlékeket, művészeti alkotásokat kívánták összegyűjteni. Megjelent a népi kultúra tárgyi emlékeinek gyűjtési igénye is. Az így létrejött gyűjtemények képezték később egy-egy múzeum alapját.

Somogy megyében 1877. november 5-én alakult meg a *Somogyvármegyei Régészeti és Történelmi Társulat*. Működésének rövid ideje alatt a muzeális anyag szépen gyarapodott. Megszűnése után sürgető feladattá vált egy új szervezet létrehozása, amely a múzeumi funkciókat ellátja.

1909. január hó 31-én, alakult meg a *Somogy megyei Múzeum Egyesület*, mely az akkori Vármegyházán működött. 1914-ben Gönczi Ferencet Somogy megye királyi tanfelügyelőjét választották az egyesület alelnökévé, s ekkor kezdődött meg a rendszeres gyűjtés. Az egyesület négy osztállyal működött: régészeti, történelmi, numizmatikai és bibliográfiai.

1933-ban az egyesület megkapta a megyeháza hátsó épületének (ma Rippl-Rónai tér 1.) két folyosóját és 9 szobáját. Itt a gyűjtött tárgyakat rendszerezték, leltározták és kronológiai sorrendben helyezték el. Egyszerűbb állagmegóvási feladatokat is végeztek, ez a tárgyak portalánításából és a preparátumok denaturált alkohollal való feltöltéséből állt, melyet a gyűjtemény őrzésével megbízott személy végzett el.

1934. május 6-án, az egyesület 25 éves fennállásának évfordulóján a múzeumot ünnepélyesen megnyitották a nagyközönség előtt.

A II. világháború és az azt követő viszontagságos időszak jelentős kárt okozott a gyűjteményben. A tárgyak egy része elveszett, a megmaradt, erősen leromlott állapotú tárgyakat sürgősen állagmegóvásba kellett részesíteni. A tisztítási, konzerválási és restaurálási munkálatok szinte érdemi előzmények nélkül történtek. A tárgyak romlásának megállítása, jószándékú volt, de minden tudományos megalapozottságot nélkülözött.

Megtörtént a múzeumi gyűjtemények országos felmérése, amelynek eredménye – a műtárgyak állapotát tekintve – igen lehangoló volt. Fontos feladattá vált a múzeumokban a restaurátorok létszámának növelése, szakmai tudásuk színvonalának emelése, valamint az elavult konzerválási – restaurálási eljárások felülvizsgálata és új módszerek, technológiák kidolgozása.

1960-ban Művelődési Minisztérium megbízásából létrejött a Központi Muzeológiai Technológiai Csoport (KMTCs), ami lényegi változást hozott a restaurátori munkában. Tevékenységük rendkívül sokrétű volt: többek között megfelelő képzettségű kémikusok, fizikusok, biológusok és régészek stb. bevonásával a konzerválást tudományos alapokra helyezték, országosan egységes továbbképző tanfolyamokat szerveztek.

1968-ban Központi Múzeumi Igazgatóság (KMI) néven egy összefogottabb formában szerveződtek újjá, és megindultak a lépcsőzetes, egymásra épülő képzési formák. 1974-ben vette kezdetét a főiskolai szintű képzés ezen a szakterületen.

Somogy megyében a műtárgyak állapotáról való gondoskodás elsőként **Z. Soós István** festőművész nevéhez fűződik, aki mint restaurátor és művészeti vezető tevékenykedett a múzeum alkalmazásában 1947–1961 között. 1947-ben részt vett a Magyar Nemzeti Múzeum (akkor Magyar Történelmi Múzeum) és a Közgyűjtemények Országos Felügyelősége (KOF) által szervezett első restaurátor tanfolyamon. Az ott szerzett ismeretek alapján, tisztította, konzerválta a tárgyakat nyugdíjba vonulásáig. Maradandót alkotott 1949-ben a Szennai református templom festett fakazettáinak eredeti minták alapján való rekonstrukciójával.

Z. Soós István nyugdíjba vonulása után 1962-től a restaurátori feladatokat **Kovács József** látta el. 1963-ban végezte el a Központi Muzeológiai Technológiai Csoport által szervezett restaurátor, konzervátor továbbképző tanfolyamot. 1973-tól technikus, muzeológusként, majd 1975–1979-ig kiállítás rendezőként dolgozott.

H. Bognár Zsuzsanna 1968-ban a gimnáziumi érettségi után került a restaurátor műhelybe, ahol 1981-ig dolgozott restaurátorként. 1971-ben elvégezte a KMI által szervezett restaurátor alaptanfolyamot. H. Bognár Zsuzsa 1977–1981 között a Restaurátor Műhely vezetője volt. Főleg a régészeti kerámia restaurálásával foglalkozott, majd művészettörténelmi tanulmányainak befejezését követően, nyugdíjba vonulásáig művészettörténészként dolgozott a múzeum Képzőművészeti Osztályán.

Z. Soós István

Kovács József

H. Bognár Zsuzsa, 1974

Az 1970-es évek eleje nagy előrelépést jelentett a restaurátor műhely történetében. A Múzeum akkori vezetőjének kitűzött célja volt, hogy minden szakterületre megfelelően képzett szakember kerüljön. A munkatársak rendszeres, egymásra épülő képzési formákban vettek részt. A szintén rendszeressé váló restaurátor konferenciák és különféle továbbképzéseken való részvétel is a szakmai előmenetelt szolgálták.

Ekkor kezdődött meg igazán a restaurátor műhelyek szakszerű kiépítése, a megfelelő munkakörülmények és személyi feltételek megteremtése. A munkához ekkor három helyiség állt rendelkezésünkre, kb. 50 m² alapterületen: egy mosó- és savazó helyiség, egy kerámia- és fémkonzerváló műhely és egy szoba, amely textilműhelyként és kézi könyvtárként funkcionált. A Múzeumi Restaurátor és Módszertani Központtól (MRMK) laboratóriumi elszívófülkét kaptunk. Saját forrásból szárítószekrényt, desztilláló készüléket, elektrolizáló berendezést, mikroszkópot, fogászati- és kéziszerszámokat valamint a restauráláshoz szükséges egyéb segédanyagokat vásároltunk. A műhely fő tevékenysége a régészeti leletek konzerválása, restaurálása volt. A műtárgyak kezelését dokumentáltuk.

Kézi szakkönyvtárat alakítottak ki, ahol összegyűjtötték a konzerválással, restaurálással kapcsolatos könyveket és jegyzeteket.

Ekkor a restaurátor műhely elhelyezését és felszereltségét tekintve – országosan más múzeumokhoz viszonyítva – az elsők közé tartozott.

Ezzel egyidőben a néprajzi és a régészeti osztály létszáma és feladatköre bővült, emellett új, önálló újkortörténeti-, képző- és iparművészet osztályok alakultak. Az új szakágak beléptével a gyűjtemény gyarapodott, így a restaurátorok feladatköre is megnőtt. Új kiállítások készültek és a megyében új kiállítóhelyek létesültek. A szakfeladatokon kívül a kiállítások és raktárak rendezéséből, és az átadásokon való munkából is mindenki kivette a részét.

1974-ben külön helyiségben egy asztalos műhely kialakítása történt meg. Itt faipari munkatársak dolgoztak, iparművészeti és néprajzi tárgyak tisztítását, konzerválását és kiegészítését végezték.

A kaposvári központi műhely mellett 1974-ben a Marcali Helytörténeti Múzeumban egy kisebb, de szakszerű restaurátor műhelyt alakítottak ki.

A megnövekedett restaurátori feladatok megfelelő ellátása érdekében szükségessé vált a műhely létszámának bővítése.

B. Perjés Judit 1972-ben a budapesti Központi Múzeumi Technológiai Csoporttól került a múzeumba, ahol 1977-ig a Restaurátor Műhely vezetője volt. Tevékenységi köre és egyben kutatási területe a régészeti szerves eredetű és vegyes összetételű tárgyak restaurálása és konzerválása volt.

1973-tól újabb két fővel bővült a műhely létszáma:

Vámosi Lajosné 1974-ben az MRMK által szervezett Restaurátor-és Konzervátor Alaptanfolyamot, majd 1978-ban a Középfokú Szakosított Fémrestaurátor Tanfolyamot végezte el. 1992-ben pedig Felsőfokú Fém Szakrestaurátor vizsgát tett. Korábbi munkahelyein laboratóriumi analitikával, talajtani vizsgálatokkal, majd galvánfűrdők analizisével és fémfelületek kezelésével foglalkozott. Ezekben a területeken szerzett tapasztalatait jól hasznosította munkája során. Az általános restaurátori feladatok mellett főleg a régészeti fémek konzerválása, restaurálása volt a szakterülete. 2008-ban nyugdíjba vonult. Munkája során több új eljárást kísérletezett ki, melyeket szakmailag országos szinten is elfogadtak. Lelkiismeretes munkájának eredménye volt egy addig ismeretlen díszítéstechnikai eljárás felismerése az avar kori síjvégeken. 1980-ban a Kulturális Miniszter Vámosi Lajosnét Szennai Szabadtéri Néprajzi Gyűjteményben végzett tevékenységéért Nívó-díjjal jutalmazta.

Marton Klára 1973-ban gimnáziumi érettségi után került a múzeumba. 1975-ben Restaurátor-, és Konzervátor Alaptanfolyamot, majd 1982-ben a Textilrestaurátor-konzervátor szakosított középfokú tanfolyamot végezte el. 1992-ben Felsőfokú Textil Szakrestaurátori vizsgát tett. 1982–1990-ig a Restaurátor-és Technikai Osztály osztályvezető helyettese, majd 1990-tól a Restaurátor Csoport vezetője. Az általános restaurátori feladatok mellett főleg textilrestaurálással valamint régészeti kerámiarestaurálással foglalkozik.

Vámosi Lajosné, 1985

Marton Klára, 1985

1978-tól tovább bővült a Restaurátor Műhely létszáma:

Csiszár Jánosné 1978-ban került a múzeumba. Az általános restaurátori ismereteket adó alaptanfolyamot 1979-ben, a Szakosított Középfokú Farestaurátor tanfolyamot 1982-ben végezte el. 1987-ig dolgozott a restaurátor műhelyben, szakterülete a fából készült műtárgyak kezelése volt.

Szabó Veronika 1979–1992. között volt a műhely munkatársa. A restaurátori alaptanfolyamot 1981-ben végezte el. Régészeti kerámia és középkori fémtárgyak kezelése, restaurálása volt a feladata.

Csiszár Jánosné, 1985

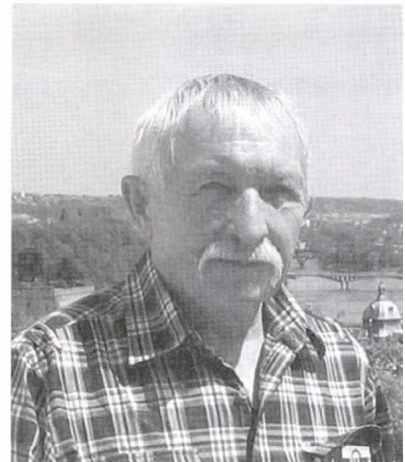
Szabó Veronika, 1985

A múzeum szervezetéhez tartozó, kisebb vidéki múzeumi egységek gyűjteményeinek állagmegóvásán kívül a restaurátori feladatok igazán akkor növekedtek meg, amikor 1978-ban megalapították a Szennai Szabadtéri Néprajzi Gyűjteményt.

1981-ben a restaurátor műhely alapterülete egy negyedik munkaszoba hozzácsatolásával bővült, ekkor **Nemes Takách László** okl. papírrestaurátor volt a Restaurátor Műhely vezetője. A Budapesti Közlekedési Múzeumból került Kaposvárra és távozása után a KMI (Központi Múzeumi Igazgatóság) restaurátorra lett. Ezt követően a technikai csoport és a restaurátor csoport összevonásával Restaurátor-és Technikai Osztállyá alakult, melynek vezetője 1982–1990 között **Sási János** földmérő üzemmérnök volt.

1981-ben a Marcali Helytörténeti Múzeumhoz hasonlóan a Barcsi Dráva Múzeumban is kialakításra került egy kisebb restaurátor műhely.

Emlékezetes esemény volt Kaposváron 1984. augusztus 22–24. között megrendezett III. Országos Farestaurátor Konferencia. A rendezvényen az ország különböző múzeumaiból 71 kolléga vett részt. A három napos rendezvény keretében több előadás hangzott el, és a konferencia résztvevői megtekintették a megye muzeális nevezetességeit.

Sási János

III. Országos Farestaurátor Konferencia, 1984

Horváth Péter, 2008

Nagy Ágnes, 2009

A Restaurátor Csoport munkatársai, 1995

A 1980-as évek közepére az addig korszerűnek mondható műhely elavulttá vált, a létszámnövekedés következtében a rendelkezésre álló terület kicsinek bizonyult.

Nagy előrelépés történt, amikor a Múzeum 1985-ben a Kaposvár, Fő utca 10. alá költözött. A Restaurátor Osztály az épület Keleti szárnyában, a második emeleten kapott helyet. Itt 300 m² alapterületen lehetőségünk nyílt különálló fém-, kerámia-, fa-, textil- és papírrestaurátor műhely kialakítására. A kezeletlen és kezelt tárgyakat is el tudtuk különíteni. Különálló étkező és öltöző helyiség állt a restaurátorok rendelkezésére.

Kísérletek folytak a létszám bővítésére, szakemberek betanítására, akik hosszabb-rövidebb ideig vettek részt a restaurátor műhely munkájában. Az utánpótlás nevelésében és kitanításában sok esetben a fáradtságos, kitartó türelmet és szakértelmet követelő munka gyümölcse mire beérett volna, a tanítvány kitarása elfogyott, s a munka kárba veszett.

1985-ben szakmai képzettség és rátermettség alapján próbáltuk a restaurátor műhely létszámát növelni.

Horváth Péter 1985 óta a restaurátor műhely munkatársa. Előtte laboratóriumi asszisztensként dolgozott. 1990-ben elvégezte az Általános Múzeumi Tárgyrestaurátor Szakmunkásképző Tanfolyamot, majd 1997-ben szerzett diplomát a Magyar Képzőművészeti Főiskola, Múzeumi és Közgyűjteményi Tárgyrestaurátor levelező tagozat Fém-Ötvös szakán. Az általános restaurátor feladatokon kívül szakterülete, a régészeti fémtárgyak állagvédelme.

Nagy Ágnes 1987 óta dolgozik a restaurátor műhelyben. 1990-ben az Általános Múzeumi Tárgyrestaurátor Szakmunkásképző Tanfolyamot, majd 1995-ben a Felsőfokú Szilikát Szakrestaurátor Tanfolyamot végezte el. Keramikus végzettségéből adódóan a múzeumi gyűjteményben lévő kerámia anyagok konzerválása és restaurálása a szakterülete.

A 80-as évek végére elértük, hogy a műtárgyvédelmi feladatokat minden szakterületen képzett restaurátorok látták el.

A múzeum vezetése a manuális munka mellett nagy hangsúlyt fektetett a szellemi tevékenység ösztönzésére. A restaurátor műhely munkatársai különböző szintű továbbképzéseken vettek részt.

A papírrestaurátor műhelyt 1990-ben alakították át festőrestaurátor műhellyé, ahol a szakfeladatokat **dr. Géger Melinda** a múzeum Művészettörténeti Osztályának munkatársa végezte.

1989–90-ben országos viszonylatban nagy érdeklődés mutatkozott a restaurátorképzés iránt. A magas létszám miatt az országban három helyen indítottak Általános Tárgyrestaurátor és Gyűjteménykezelő Szakmunkásképző Tanfolyamot. A képzés dunántúli területi székhelye Kaposváron a Somogy Megyei Múzeum Restaurátor Műhelye volt. Az oktatás vezetője, valamint kerámia és textiltárgyak elméleti és gyakorlati oktatója Marton Klára, fémtárgyaké Vámosi Lajosné volt.

Az 1990-es évek elején a megyei múzeumi szervezet átalakulásának következménye, hogy az akkorra már 7 főre gyarapodott restaurátor műhely létszáma 4 főre csökkent.

Ezzel egyidőben a Restaurátor- és Technikai Osztályból újra önálló Restaurátor Csoport lett.

1998-ban megkezdődött a múzeum épületének rekonstrukciója. A felújítás után a Restaurátor Csoport az épület K-i szárnyából átköltözve a Ny-i szárny második emeletén kapott helyet. Itt kisebb alapterületen (150 m²) modern műhelyeket alakítottak ki. Szakterületenként továbbra is külön műhelyek üzemelnek, melyekben vegyszerálló, csúszásgátló padló, korszerű világítás található. A laboratóriumi elszívó fülkén kívül, helyi mobilizálható elszívó berendezések, a korábbi desztilláló készülék mellett egy ioncserélő, modern kéziszerszámok és eszközök, textil mosókád és egyéb felszerelések segítik a munkát. Jelenlegi munkahelyek a munkaegészségügyi követelményeknek is maximálisan megfelelnek, ideértve a korszerűsített, különálló vegyszer raktárt is.

Fémrestaurátor műhely, 2004

Bronz övveret kezelés előtt és után

Az országot átszelő korszerű úthálózat kiépítésébe megyénk is bekapcsolódott. Az ezzel összefüggő régészeti feltárások során előkerült, nagymennyiségű leletanyaggal folyamatosan bővült a múzeum gyűjteménye. Az anyag feldolgozására (tisztítására, rendszerezésére), új létesítményeket kellett létrehozni.

1999-ben a 61-es Kaposvárt elkerülő út építését megelőző régészeti feltárásból előkerült leletek részére egy bérelt épületben raktárbázist hoztunk létre (Kaposvár, Ady E. u. 7.), ahol leletmosó és konzerváló műhely is működött.

1999-ben a fentivel párhuzamosan elkezdődött az M7-es autópálya nyomvonalának régészeti feltárása is. Az itt előkerült leletek átmeneti raktározására Fonyódon lett kialakítva egy raktárbázis, ahol a kerámialeletek tisztítása és rendszerezése folyt.

A két átmeneti raktárban tárolt nagy mennyiségű régészeti anyag végleges raktározását a 2000-ben Kaposváron a Pécsi utca 97 sz. alatt kialakított korszerű raktárbázis oldotta meg, ahol szintén működik egy mosóműhely. Itt lehetőség van nagy ásatások kerámia anyagának válogatására is, mivel a központi épület műhelyei erre nem alkalmasak. A kisegítő alkalmazottak munkáját mind három bázishelyen szakmai szempontból a Restaurátor Csoport vezetője, Marton Klára irányította.

A restaurátor műhely munkatársai az elmúlt évtizedekben több ezer műtárgyat tettek rendbe, restauráltak. Munkájuk során a megszerzett tapasztalat is sokat segít egy-egy komplikáltabb restaurátori feladat megoldásában.

Textilrestaurátor műhely, 2008

Kerámiarestaurátor műhelyek, 2004

A Restaurátor Csoport fontosabb állományvédelmi feladatai:

Állagvédelmi munka a segesi kiállításban

A megyei múzeum megalakulása óta a gyűjtemények folyamatosan gyarapodtak, legnagyobb mértékben a régészeti gyűjtemény, a folyamatosan végzett ásatásoknak, leletmentéseknek köszönhetően. A 1970-es évektől tervszerűen végzett nagyobb ásatásokat követően (Somogyvár, Kis-Balaton, Zamárdi, Segesd, Babócsa, Nagyberki-Szalacska, stb.), 1999-től a megyét átszelő korszerű úthálózatokkal összefüggő régészeti feltárások, fém-kerámia- és egyéb leleteinek konzerválása, restaurálása volt kiemelkedő feladat.

Munkánk legnagyobb részét a régészeti tárgyak kezelése teszi ki. Emellett igény szerint végezzük a raktárakban elhelyezett és kiállításba kerülő néprajzi, újkortörténeti és a képző- és iparművészeti tárgyak konzerválását, restaurálást.

A Szennai Szabadtéri Néprajzi Gyűjtemény, valamint a megyében, a múzeum különböző tudományágaihoz tartozó kiállítóhelyek állagvédelmi feladatai is a munkakörünkhöz tartozik.

A megyei múzeum gyűjteményeinek állagvédelmét jelenleg 3 fő restaurátor végzi. Sokszor jelent problémát egy megfelelően képzett fa- illetve festményrestaurátor hiánya.

Kezelt néprajzi tárgyak

A Restaurátor Csoport munkatársai 2009-ben

Napjainkban egyre kiemelkedőbb jelentőségű a kulturális örökségünk védelme, melyben a restaurátoroknak is jelentős a szerepe. Munkájuk elengedhetetlen a múzeum szakembereinek tudományos munkájához, múltunk emlékeinek bemutatásához.

A jövőben is fontos feladatunk a múzeum gyűjteményeinek állagmegóvása, a megszerzett tapasztalat és tudás átadása jövő szakembereinek.

Marton Klára – Horváth Péter

Bemutatóóra iskolásoknak

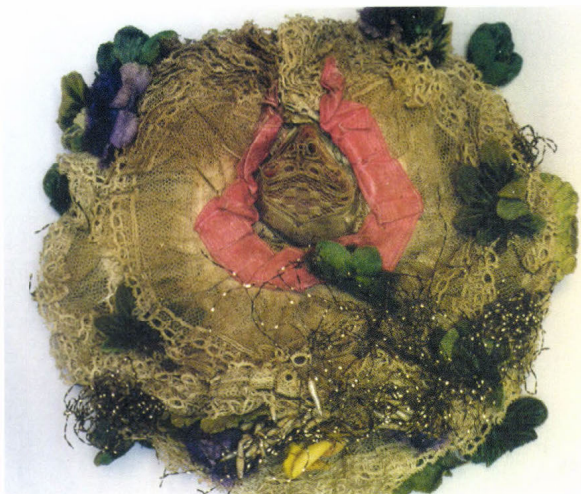
Biedermeier bababútor

Későbronzkori bronz lábvert

Mészbetétes kerámia

Néprajzi konty

Néprajzi csizmák

Zsinórdíszes férfimellény